

Divizní generál Jan NETÍK

* 12. 11. 1885 Roveň (okres Rychnov nad Kněžnou)

† 17. 2. 1945 Buchenwald

Netík (latinsky adiantum) či Venušin vlas jako by charakterizoval jemnost ducha, tichou, ale pevnou a energickou povahu profesora, který se nakonec stal generálem a dlouholetým přednostou II. odboru ministerstva národní obrany.

Krátce po maturitě na vyšším gymnáziu v Rychnově nad Kněžnou nastoupil prezenční službu v rakousko-uherské armádě. Jako jednorozční dobrovolník absolvoval školu pro výchovu důstojníků u 1. pluku pevnostního dělostřelectva v Přemyšlu. Následující rok už byl zapsán jako posluchač na filozofické fakultě Univerzity Karlovy, kterou úspěšně ukončil v roce 1911. Zvolená profese středoškolského profesora nepochybně ovlivnila jeho pozdější iniciativní a promyšlené vedení podřízených. K přirozené autoritě mezi důstojnickým sborem jistě přispělo i jeho neobvyklé všeobecné a odborné vzdělání.

Poručík v záloze Jan Netík byl již 18. srpna 1914 povolán k 3. pluku pevnostního dělostřelectva na východní frontu a byl ustanoven velitelem baterie. Ovšem v březnu následujícího roku padnul do ruského zajetí a postupně se dostal až do zajateckého tábora v Ufě. Zde se přihlásil do České družiny. Než se však dostal v červnu 1916 do Kyjeva, jednotka českých dobrovolníků v Rusku se mezitím rozšířila na 1. československou brigádu. Podle zvyku Družiny nastoupil jako řadový střelec k učebnímu oddílu záložní rotý československé brigády v Kyjevě.

Téměř rok poté byl už jmenován důstojníkem a ustanoven velitelem třetí rotý 8. čs. střeleckého pluku. Za dva měsíce byl však přidělen k „své“ zbraně - k dělostřeleckému oddílu 5. čs. střeleckého pluku, v srpnu 1917 pak k 2. samostatnému dělostřeleckému divizionu. Krátce po úspěšném absolvování kurzu pro velitele baterií u francouzské vojenské mise v Rumunsku byl nadporučík Netík ustanoven starším důstojníkem

první baterie 2. čs. dělostřelecké brigády. Tehdy byl také zvolen delegátem na první sjezd Československého vojska na Rusi, který se konal v Penze.

Tam prožíval první neshody se sovětskými orgány, čeljabinský incident i přepadení československých vlaků na magistrále. Sám se zúčastnil jako velitel baterie akcí proti bolševikům v čeljabinské skupině, dále útoku na Kungur, avšak v boji u železniční stanice Zlokazova (směr Jekatěrinburk) byl 30. června zraněn, a proto se ke své původní jednotce vrátil až v srpnu. Následovalo nejen ustanovení do funkce velitele baterie, ale i povýšení na kapitána a v prosinci pak na majora. Začátkem února 1919 už převzal velení druhého (na Kungmském směru) a v dubnu třetího samostatného těžkého dělostřeleckého divizionu.

Podplukovník Netík se do vlasti vrátil po dlouhých šesti letech 22. července 1920. V polovině září byl pak ustanoven velitelem hrubého dělostřeleckého pluku 108 v Hlučíně. Zde den před svými pětácti letými narozeninami podepsal přihlášku do československé armády.

Na dělostřelecký zbrojní odbor ministerstva národní obrany byl poprvé povolán v květnu 1922, a to jako přednosta 30. oddělení, později 17. oddělení. Mezitím byl však povýšen na plukovníka a po úspěšném absolvování kurzu pro generály a vyšší důstojníky při Válečné škole v Praze byl dnem 11. srpna 1925 ustanoven velitelem 1. polní dělostřelecké brigády. Následující rok potom také vyučoval taktiku dělostřelectva v kurzu velitelů vojskových těles.

Prezident republiky jmenoval Netíka do první generálské hodnosti v květnu 1928. Krátce poté zatímně převzal vedení 1. oddělení II. odboru ministerstva národní obrany, aby pak 31. ledna 1929 byl ustanoven přednostou celého odboru a koncem roku povýšen na divizního generála.

Jak úspěšně si vedl v této funkci svědčí celá řada skutečností, neboť ji nepřetržitě zastával až do německé okupace. Ostatně tehdejší ministr národní obrany František Machník se o generálu Netíkovi vyjadřoval jen v superlativech, jak potvrzují tato jeho slova: „Důstojník v každém směru spolehlivý, svědomitý a pilný. Rozvážného jednání s dokonalým smyslem pro odpovědnost, které se nikdy nevyhýbá. Značné výchovatecké schopnosti ve směru morálním i výcvikovém na své podřízené.“

V době záříjové mobilizace generál Netík působil jako velitel dělostřelectva hlavního velitelství operujících armád na zámku v Račicích u Vyškova. I když náležel ke skupině generálů a vyšších důstojníků československé armády, kteří doporučovali neustupovat požadavkům Němců, byl právě on v lednu 1939 určen vedoucím delegace pro jednání s německou stranou ve věci odprodeje vojenského materiálu uvolněného hlavním štábem.

Ovšem již od října společně jednal s generály A. Eliášem, J. Bílým, B. Neumanem, S. Vojtechovským, H. Vojtou, S. Ingramem a plukovníky Churavým, Ptákem, Jirkou, Vedralem a Kropáčkem o otázkách budoucího vývoje a možnostech Československa po Mnichovu. Spojení s těmito lidmi, kteří iniciovali po německé okupaci českých zemích vznik odbojové organizace Obrana národa, ovlivnilo jeho další životní osudy.

Na základě výnosu A. Hitlera o zřízení okupačního režimu v českých zemích z 16. března 1939 vydal státní prezident E. Hácha 8. května 1939 předsedovi vlády diviznímu generálovi ing. A. Eliášovi pověření k další likvidaci ministerstva národní obrany. Nařízením předsedy vlády z následujícího dne byl generál Netík ustanoven jeho zástupcem při provádění tohoto úkolu. Takto byl legálním způsobem a s vědomím okupantů ustanoven orgán, který má lví podíl na utváření a dotváření Obrany národa.

Úkol, který tato „likvidační skupina“ dostala z vůle okupantů, byl realizovat umisťovací akci podle vládního nařízení z 6. června 1939, neboť z armády, která odevzdala zbraně, zůstali její aktivní příslušníci, celý velitelský sbor, a tomu bylo nutné najít výhodné zaměstnání. Jednalo se o to, aby byli převedeni do jiného oboru, a tím se jim zaručil odpovídající životní standard, vyplývající z jejich funkcí v armádě. Sami Němci totiž měli eminentní zájem, aby propuštěné vojenské osoby neměly důvody k nespokojenosti. Taková volnost až benevolence ovšem otevírala řadu možností. Vojenské osoby nesměly být převedeny pouze do útvarů pracovní služby, mládežnických organizací nebo do cizích armád.

Netíkovým úkolem bylo vést „likvidační“ práce v ministerstvu národní obrany v duchu potřeb Obrany národa. Společně se svými spolupracovníky se vynikajícím způsobem zasloužil o plánovitě umístění důstojníků na místech, na nichž vojenské odbojové hnutí mělo zájem. Po této stránce byla velmi úspěšná a intenzivní spolupráce s umisťovací komisí, kterou vedl podplukovník gšt. Rostislav Kolařík.

V tomto směru vykonal veliký kus práce právě generál Eliáš, který jako předseda protektorátní vlády inspiroval zařazování propuštěných důstojníků do veřejné správy tak, jak to vyžadoval mobilizační

plán Obrany národa. Pomáhali mu v tom jeho ministři: JUDr. Josef Kalfus ve finanční správě, JUDr. Ladislav Feirabend v zemědělských referátech u okresních úřadů, Dominik Čipera v technické veřejné správě, profesor Kapras ve školních úřadech a ing. Jaromír Nečas jmenováním úředníků cenové kontroly. V této věci s ním z Obrany národa kromě velitelů přímo nebo nepřímo spolupracovali pplk. gšt. R. Kolařík, dále generálové František Hraběk a Jindřich Bejl, plukovník Miroslav Berka a jiní.

Při zapojování vojáků na vedoucí místa byla zvolena zásada, že nebudou zapojováni (z psychologických důvodů) ti, kteří zastávali nějaké klíčové místo v době Mnichova nebo význačnější postavení v protektorátě, v protektorátních organizacích či ve vládním vojsku, i když tam byli vysláni Obranou národa (pokud měli funkci v Obrance národa, byli jí zbaveni) a konečně z důvodů bezpečnostních také exponovaní zpravodajští důstojníci. Se všemi, pokud jinak vyhovovali, se ovšem počítalo, a také se s nimi v určité míře spolupracovalo. A tak poměr jednotlivců k Obrance národa byl odstupňován od přímého členství (se všemi důsledky) velitelů jednotek pozemní armády až k přímé nebo nepřímé volné spolupráci.

To se mezi jinými týkalo také správce ministerstva národní obrany v likvidaci generála Netíka, a zejména předsedy protektorátní vlády generála Eliáše.

Jejich „úkolování“ od vedení Obrany národa nebylo oficiální, ale již výběr důstojníků do „likvidační skupiny“ prováděly osoby, které měly spojení s vojenským odbojem, jako například plukovník Berka za dělostřelectvo, plukovník Balabán a další podle jednotlivých zbraní a služeb.

Mimo částečné redukování počtu důstojníků, hlavně na ministerstvu národní obrany, fungovala jeho jednotlivá oddělení i nadále s dovětkem pro každý vojenský orgán a oddělení „v likvidaci“. Propuštění se provádělo, jak určovala směrnice, postupně zvláštními výměry, adresovanými vojenským gázištům z povolání, dělesloužícím i civilním zaměstnancům vojenské správy.

Většina členů „likvidační skupiny“ byla přímo zapojena do odbojové činnosti, i když měli být jen organizátory a vykonavateli dispozic vedení. Často se však sami stávali samostatnými orgány už jen proto, že se spolu denně stýkali a v práci měli možnost dobře se připravit na celou svou činnost. Zcela legálně se také stýkali s lidmi, které umísťovali na různá pracoviště, a to podle potřeb Obrany národa. Osoby z „MNO v likvidaci“ také měly volnost pohybu po celém území protektorátu, neomezený styk s lidmi, disponovaly značným množstvím peněz a prováděly likvidaci materiálu zbrojního i jinak prospěšného pro odboj. Těchto možností, téměř po celou dobu existence „MNO v likvidaci“, vedení Obrany národa plně využívalo.

Brzy však došlo k narušení poklidné práce prvním rozsáhlým zatýkáním známé Schmoranzovy zpravodajské sítě, která dovedla gestapo až do vedení Obrany národa i do protektorátní vlády. Další osudy generála Netíka jsou poněkud nejasné. Předseda vlády totiž zpětně k 7. září 1939 ustanovil svým zástupcem při „MNO v likvidaci“ dosavadního přednostu umísťovací komise divizního generála F. Hraběka.

I když nikde z přístupných pramenů nelze vystopovat důvod, je možné z hlediska časového sledu Netíkův odchod dát do souvislosti se zatýkáním Schmoranzovy skupiny. Pravděpodobně stejný osud stihl i samotného generála, který byl později odtransportován do koncentračního tábora v Buchenwaldu. Tam se setkal s celou řadou „brášků“. Jeden z nich, generál Matěj Němec, později vzpomínal:

„Už jsem žil na úsvitě svobody a také bratři, kteří umírali, byli o ní přesvědčeni. Doufali jsme, že to přesvědčení aspoň trochu ulehčilo odchod i bratru generálu Netíkovi, který v předvečer osvobození umřel v Buchenwaldu hladem. Měl totiž tuberkulózu nebo rakovinu hrtanu, a nakonec nemohl vůbec polykat. Ale mohl být odeslán na léčení do Prahy. Jenže když lágrový lékař uslyšel od písaře, že má podepsat propouštěcí doklady československému generálovi, praštil perem a prohlásil: „Pro generála nic nepodepíšu!““

PhDr. Zdeněk Vališ